

SUOMEN
HISTORIALLINEN
SEURA

**J
ä
s
e
n
l
e
h
t
i**

2 / 2006

SUOMEN HISTORIALLINEN SEURA

SEURAN TOIMISTO

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki

puh: (09) 228 69 351

faksi: (09) 228 69 266

Sähköposti: shs@histseura.fi

Kotisivu: <http://www.histseura.fi>

Toiminnanjohtaja Julia Burman, varmimmin ke 16-17 ja to 10-12.

SEURAN HALLITUS 2006

Prof. Kimmo Katajala, puheenjohtaja

Prof. Pauli Kettunen

Prof. Christian Krötzl

Dos. Esko M. Laine

Prof. Henrik Meinander

Dos. Marjaan Niemi, varapuheenjohtaja

Prof. Ilkka Nummela

Dos. Markku Peltonen

Prof. Irma Sulkunen

Prof. Kirsi Vainio-Korhonen

Suomen Historiallinen Seura on alan tieteellinen keskusseura Suomessa. Seura järjestää esitelmä- ja seminaaritilaisuuksia sekä kansallisia ja kansainvälisiä konferensseja sekä hoitaa alan kansainvälisiä suhteita. Jäseninä on noin 900 tutkijaa ja harrastajaa. Jäsenmaksu on 22 euroa vuodessa (opisk. 18 €). Jäsenet saavat maksutta jäsenlehden sekä n. 25 % alennusta seuran omista sekä monien lähitieteiden seurojen julkaisuista Tiedekirjassa (Kirkkokatu 14) ja SKS:n kirjamyymälässä (Hallituskatu 1). Verkkokirjakauppaan on linkki seuran kotisivuilta (www.histseura.fi); tilausta tehdessänne kertokaa olevanne Historiallisen Seuran jäsen! Historiallisen Aikakauskirjan tilausmaksu on seuran jäsenille 26 euroa.

Jäsenhakemuslomake on helppoa täyttää internetissä SHS:n kotisivuilla osoitteessa www.histseura.fi. Lomakkeita voi tilata myös seuran toimistosta.

KASVATUKSEN JA KOULUTUKSEN HISTORIA - SHS:N JA SKS:N UUSI SUURHANKE

Suomalaisen koululaitoksen oppimistulokset ovat parhaimmasta päästä Euroopassa. Opetushallituksessa valmistettiin vuonna 2005 raportti Suomen koululaitoksen Pisa-mittauksissa saaman menestyksen aiheuttamasta mielenkiinnosta saksankielisissä maissa. Raportin mukaan Saksassa Suomea pidetään ”koulutuspoliitikkojen pyhiinvaellusmaana”. Vierailijat tulevat Suomeen tutustumaan ”pedagogiseen paratiisiin”. Paljon parjattu suomalainen peruskoulu on ulkomaisten kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaisten kateellisuuden aihe, kansainvälisesti tarkasteltuna menestystarina.

Myös suomalainen yliopistolaitos on korkeatasoinen. Suomessa tutkintojen sisältöä on täytynyt rukata huomattavasti suppeammiksi, kun eurooppalaisia yliopistotutkintoja on saatettu enemmän yhdenmukaisiksi. Silti tutkintomme ovat monilla aloilla maailman huippua.

Ammatillista koulutusta on Suomessa kehitetty luomalla tiheä ammattikorkeakoulujen verkosto. Koulut ja yliopistot kiinnittävät yhä enemmän huomiota opetuksen laatuun, opettajien pedagogisiin valmiuksiin ja opetusmenetelmiin. Ja lisäksi, mikä tärkeintä: koulutus esikoulusta tohtoriksi on ilmaista! Suoraan sanoen, Suomi on koulutuksen ja kasvatuksen alalla likipitään maailman paras.

Monesti esitetään, että koulutus on ollut avain Suomen menestystarina. Agraarisesta, takapajuisesta ja perifeerisestä provinssista on koulutuksen ja kasvatuksen avulla rakennettu nopeassa tahdissa yksi maailman kehittyneimpiä maita. Jukolan veljesten aan ja been vääntäminen lukkarinkoulussa on

tuottanut kauniin hedelmän. Samalla on jääräpäiset suomalaiset sosiaalistettu kansalaisyhteiskunnan täysivaltaisiksi ja vastuullisiksi jäseniksi, näinhän jo Aleksis Kivi meille opetti. Koulutusjärjestelmä on myös tarjonnut lahjakkaille tasavertaisen mahdollisuuden opiskeluun ja mahdollisuuden sosiaaliseen nousuun riippumatta aiemmasta sosiaalisesta taustasta. Osapuulleen näin menee kansallisesti vaalittu suomalaisen koulutuksen tarina.

Joukko kasvatuksen ja koulutuksen historian tutkijoita kokoontui Suomen Historiallisen Seuran kutsusta 3.4.2006 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran juhlasaliin keskustelemaan viritteillä olevasta kirjahankkeesta. Tavoitteena on kirjoittaa moderni, uusimpaan tutkimukseen ja tuoreisiin näkökulmiin perustuva kolmiosainen yleisesitys suomalaisen kasvatuksen ja koulutuksen historiasta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura on tiiviisti mukana hankkeessa teosten kustantajana.

Kun kasvatuksen ja koulutuksen historian tutkijat keskustelivat siitä, millainen kirjasarjan tulisi olla sisällöltään, ei edellä kuvatusta suomalaisen koulutuksen menestystarinasta jäänyt paljoa jäljelle. Selväksi kävi ainakin se, ettei nykyinen tutkijapolvi rakenna näkemystään vanhan päälle. Se haluaa purkaa osiin myytin suomalaisen koulutuksen kaikkivoipaisuudesta.

Seminaarissa esiintyneet professorit Pauli Kettunen ja Henrik Meinander molemmat epäilivät näkemystä siitä, että koulutus olisi ollut keskeinen selittävä tekijä suomalaisen yhteiskunnan poikkeuksellisen voimakkaalle sosiaaliselle liikkuvuudelle. Ehkä onkin niin, että sosiaalinen liikkuvuus on johtunut perimmältään muista suomalaisen yhteiskunnan ominaisuuksista kuin koulutusjärjestelmästä.

Samalla tapaa voidaan asettaa kyseenalaiseksi kertomus koulutuksen ja suomalaisen yhteiskunnan menestystarinan yhteydestä. Ehkä onkin niin, että koulutus on vain mukautunut muualta käsin ohjautuneisiin yhteiskunnan muutoksiin ja sen tehtävänä olisikin ollut lähinnä pehmentää muutosten aiheuttamia törmäyksiä. Tähän suuntaan viittaa ainakin Pauli Kettusen havainto siitä, että koulutusta on käytetty erityisesti yhteiskunnallisten ongelmatilanteiden ratkaisukeinona. Koulutuksella on ratkaistu muun muassa

tasa-arvokysymystä, maahanmuuttajien kotouttamista, sosiaalista syrjäytymistä ja työvoimapolitiikan solmukohtia.

Seminaarin monien ansiokkaiden esitysten ja keskustelun sanoma oli selvä: suomalaisen koulutuksen kansallisvaltion menestykselliseen rakentamiseen liittyvä kertomus on syytä purkaa osiin ja katsoa ”mitä se on syönyt”. Dosentti Jussi Hanska tosin varoitteli ottamasta dekonstruktivistista otetta ja kaiken aiemman tietämyksen vääräksi osoittamista kirjasarjan julkilausutuksi lähtökohdaksi. Tämä on varmasti viisas neuvo. Aiempia näkemyksiä kohtaan voi olla kriittinen myös rakentavalla tavalla.

Jonkinlaiseksi yleiseksi lausumaksi seminaarin annista on tiivistettävissä katsomus, että tulevan kirjasarjan lähtökohtana tulee olla Suomen historian kehityslinjojen tarkastelu koulutuksen ja kasvatuksen näkökulmasta. Vain näin koulutus ja kasvatusta asetetaan oikeille, niille kuuluville paikoilleen yhteiskunnassa. Toinen yleisesti hyväksytty lähtökohta oli tutkimusalan vaatima monitieteinen ote. Kasvatuksen ja koulutuksen historiaa on tutkittu paitsi historian, myös ainakin kasvatustieteen ja yhteiskuntatieteiden aloilla. Näkökulma, joka jäi kenties seminaarissa hieman varjoon, oli kysymys kasvatuksesta sukupolvien välisenä suhteena, joka luotaa myös valta- ja alakulttuurien välimaastoja. Tässä kulttuurintutkimuksella voisi olla sanansa sanottavana. Kasvatuksen ja koulutuksen arjen historian taso onkin siellä, missä kasvattaja ja kouluttaja kohtaavat monta kertaa vastahakoisen kasvatettavan tai koulutettavan.

Kimmo Katajala
SHS:n puheenjohtaja

2.5.2006

Arvoisa historian tutkija,

Historiantieteiden kansainvälinen komitea CISH järjestää seuraavan historioitsijoiden maailmankongressin Amsterdamissa vuonna 2010.

Jo tässä vaiheessa toivotaan eri maiden kansallisilta komiteoilta ehdotuksia kokouksessa käsiteltäviksi aiheiksi. Koska tällä tavoin on hyvä mahdollisuus tuoda esiin Suomessa juuri nyt harjoitettua tutkimusta kansainvälisissä yhteyksissä, CISH:n Suomen jaosto pyytää suomalaisia tutkijoita tekemään jaostolle ehdotuksia, joita se voisi sitten puolestaan esittää eteenpäin. Lopullisista teemoista päättää CISH.

Pyytäisimme ystävällisesti toimittamaan aihe-ehdotukset kirjallisesti 1. 7. mennessä (postitse tai sähköpostitse) joko CISH:n Suomen jaoston puheenjohtajalle tai sihteerille:

Akatemiaprof. Marjatta Hietala, Laajakorvenkuja 4A, 01620 Vantaa;
marjatta.hietala@uta.fi
Hannes Saarinen, Historian laitos, PL 59, 00014 Helsingin yliopisto;
Hannes.x.saarinen@helsinki.fi

Ystävällisin terveisin

Akatemiaprof. Marjatta Hietala
CISH:n Suomen jaoston pj.

Prof. Hannes Saarinen
CISH:n Suomen jaoston sihteeri

RAJARAUHAT PAIKALLISENA SELVIITYMISSTRATEGIANA ITÄRAJALLA

Ruotsin ensisijaiset vastustajat 1560–1809 käydyissä sodissa olivat Tanska, Venäjä ja Puola. Jos katsotaan rauhansopimukseen tai aselepoon päätyneitä sotia ja sotajaksoja, niin kaikkein useimmin Ruotsin vastustajana oli Tanska yhteensä kymmenellä sodalla. Toiseksi useimmin Ruotsin vastustajana oli Venäjä yhteensä seitsemällä sodalla. Ruotsin rajoilla oli rauhatonta ja turvatonta lähes aina, kun valtakunta oli sodassa rajanaapureidensa Tanskan ja Venäjän kanssa.

Sota-aikoina Ruotsin valtakuntaa ja sen vallan alle kuuluneita alueita, varsinkin itäisellä, eteläisellä ja läntisellä maarajalla, koskettivat sekä sotajoukkojen toimeenpanemat operaatiot että siviiliväestön omin päin tekemät hävitys- ja ryöstöretket, jotka olivat alueellisesti rajattuja, nopeita ja yllättäviä. Kahakoiden ja sissi-iskujen paikallisesta luonteesta huolimatta niillä saatiin aikaan vakavia tuhoja rajaseudun kylissä. Varsinaisilla sotajoukoilla toimeenpannut suuret sotatoimet rajoittuivat lähinnä asutuksen rintamaille niiden tiestöä ja huoltomahdollisuuksia hyödyntäen.

Sodan aikana tai sen uhatessa rajaseudun asukkailla oli valittavanaan kolme vaihtoehtoa: (1) jäädä paikalleen odottamaan passiivisena sitä, kuinka sota-ajan myllerryksessä kävisi, (2) jättää kotiseutunsa ja paeta turvallisemmalle seudulle tai (3) koettaa selviytyä omin toimin, joihin kuuluivat aseelliset puolustustoimenpiteet, rajavartioinnin järjestäminen ja rajarauhasopimukset. Rajarauhasopimuksia (ruots. gränsfred) solmittiin sodan varalta, ja sopijaosapuolina toimivat valtakunnanrajan erottamat rajaseudun ihmiset. Rajarauha oli heidän keskinäinen sopimuksensa rauhan ylläpidosta ja toistensa auttamisesta sodan aikana. Koska esimoderni valtiokoneisto ei kyennyt tarjoamaan kattavaa suojaa ja turvaa kaukaisille alamaisilleen, rajaseudun asukkaiden oli huolehdittava turvallisuudestaan lähinnä itse.

Rajarauhoissa oli ennen kaikkea kyse sissisodan puhkeamisen estämisestä sopimuskumppaneiden välillä. Rajaseudun ihmisillä oli joko omakohtaista kokemusta tai perimätietoa siitä, kuinka hävitys- ja ryöstöretket olivat johtaneet pikaiseen vastaiskuun ja sitä kautta hallitsemattomaksi paisuneeseen kostonkierteeseen. Se haluttiin ehdottomasti estää. Rajarauhasopimusten antamat turvatakuut kattoivat piiriinsä myös varsinaisten sotajoukkojen toiminnan. Sotajoukkojen hyökkäyksistä luvattiin varoittaa molemmin puolin heti, kun niistä vain oli tietoa, eikä sotilaiden toimiin luvattu mennä mukaan missään tapauksessa. Käytännössä rajarauhahengessä mentiin niin pitkälle, että rajan yli lähetettiin varoituksia pelkistä hyökkäyshuhuistakin, jotta uhanalaiseen asemaan joutuneet ennättivät paeta turvaan irtain omaisuus mukanaan.

Rajarauhoissa sitouduttiin myös yhteisiin toimenpiteisiin rajaseudulla majailleita ja toimineita rosvoja ja rosvojoukkoja vastaan. Itärajan piirissä rajaseudun rauhantilaa järkyttäneitä rosvoja kutsuttiin venäjän kielen sanasta (razboinik) johdetulla termillä ”rosboinikat”, joka merkitsee kirjaimellisesti rosvoa. Rosboinikoiden toimeenpanemat ryöstöt olivat monesti hyvin raakoja, mikä aiheutti yleistä pelkoa ja siten suojautumisen tarvetta rajarauhojen avulla. Yleisen turvallisuuden luomisen lisäksi rajarauhoilla pyrittiin kauppa- ja liikenneyhteyksien ylläpitämiseen katkeamattomina sodan aikana. Rajakauppa oli erityisen keskeinen valtakunnanrajan yli naapurisopua luonut materiaallinen ja henkinen tekijä. Rajarauhaperintöön liittyi myös riitojen ja rikosten rauhanomainen sovittelu- ja ratkaisuprosessi rajan erottamien naapurusten kesken. Rauhanomaisen ja tyydyttävän sovun aikaansaaminen nähtiin erityisen tärkeäksi sen vuoksi, ettei jokin yksittäinen riita- tai rikosasia olisi paisunut koko rajaseudun turvallisuutta koetelleisiin mittoihin. Riitoja ja rikoksia rajan yli silti esiintyi. Tyypilliset rajatalonpoikien riidat koskivat taloudellisia kysymyksiä, kuten esimerkiksi kaskiviljelyä usein varsin epäselvän valtakunnanrajan erottamisissa rajametsissä.

Itärajan piirissä rajarauhojen kohdalla on perusteltua puhua suoranaisesta traditiosta tai instituutiosta. Varhaisin tieto nykyiseen Suomen alueeseen kiinnittyvästä rajarauhasta on vuodelta 1490. Tällöin Kemin, Iin ja Limingan talonpojat valittivat, että torniolaiset olivat solmineet paikallisen rauhan venäläisten kanssa heistä Pohjois-Pohjanmaan talonpojista välittämättä. Myöhemmin rajarauhasopimuksia tehtiin tai suunniteltiin itärajaan rajautuneilla alueilla ainakin Kustaan sotaan 1788–1790 saakka. Rajarauhoja tiedetään olleen pitkin itärajaa Kuusamon, Pudasjärven ja Tornion korkeuksilta Pälkjärvelle saakka. Keskeisimpiä rajarauhojen esiintymisalueita olivat kuitenkin Kainuu,

Kuusamo ja Pohjois-Karjala. Reuna-alueiden provinssien erityispiirteinä olivat hallintokoneiston ja oikeuslaitoksen jäsentymättömyys ja heikkous sekä – mikä merkille pantavinta – puolustuksen jääminen lähes kokonaan talonpoikaisen nostoväen varaan. Koska rajaseudun talonpoikien täytyi vastata puolustuksestaan lähinnä itse, rajarauhut olivat perinteinen ja ilmeisen toimiva paikallinen selviytymisstrategia sotilaallisen kriisin tullessa.

Rajarahatraditio eli vahvana myös muilla Ruotsin rajoilla. Keskiajan lopulla ja uuden ajan alussa nykyinen Etelä-Ruotsi oli rajaseutua, jossa rajanaapuruksina olivat itätanskalaiset maakunnat Blekinge, Hallanti ja Skoone sekä ruotsalaiset maakunnat Länsi-Göötanmaa ja Smoolanti noin 400 kilometriä pitkällä maarajalla. 1300-luvulta lähtien mainittu rajaseutu oli Ruotsin ja Tanskan Pohjoismaiden hegemoniasta käymän kamppailun taistelutantereena, ja varsinkin jokaisen 1500- ja 1600-luvulla käydyn ruotsalais-tanskalaisen sodan aikana rajaseudun väestö haki siellä itselleen turvaa rajarahojen avulla. Rajarahaperinteen keskeistä aikaa Etelä-Ruotsissa olivat vuodet 1505–1525 Kalmarin unionin hajotessa. Rajarahoja solmittiin myös Tanskalle kuuluneen Norjan ja Ruotsin toistatuhatta kilometriä pitkällä maarajalla.

Muussa pohjoismaisessa historiantutkimuksessa rajarahoja kutsuttiin aiemmin monesti ”talonpoikaisrauhoksi”. Termin käyttö on kuitenkin usein harhaanjohtavaa, ja väärääkin. Paikallisten erillisrauhojen ja rauhansopimusten kohdalla on perustellumpaa puhua rajarahasta, koska se kattoi alleen jonkin määrätyn alueen, esim. pitäjän, kihlakunnan tai maakunnan ja niiden kaikki väestöryhmät, eikä vain talonpoikaista rahvasta. Yhteiskunnan johtavat väestökerrokset, paikalliset aatelliset, piispat ja porvarit, olivat itse usein aktiivisesti mukana rajarahahankkeissa muun muassa turvatakseen taloudelliset intressinsä. Käsitteen ”talonpoikaisrauha” esilletulo onkin yhdistettävissä esimodernin kansallisvaltion kehittymiseen Ruotsissa 1520-luvulta lähtien. Sen seurauksena paikalliset rajarahasopimukset alettiin nähdä talonpoikaisina ja rahvaanomaisina, ja ennen kaikkea esivallan intresseihin sopimattomina ja kontrolloimattomina.

(Esitelmä Suomen Historiallisessa Seurassa
ma 27.3.2006 klo 18
Tieteiden talo, Kirkkokatu 6 Helsinki)

Vanha rajamerkki.
Kuva Museovirasto.

Historian Päivät, 28.–29. lokakuuta 2006

joka kolmasvuosi järjestettävät Historian Päivät ovat syksyllä. Tarkka ohjelma tulee seuran internetsivuille www.histseura.fi kesäkuussa. Siinä ovat myös ilmoittautumisohjeet. Lisätietoja (ilmoittautuminen, hinnat) saa myös seuran toimistosta päivystysaikoina, puh. 09-228 69 351, shs@histseura.fi

UUDET MENNEISYYDET

Lauantai 28.10.2006

9.00– Historian Päivien Avaus

Avaussanat: Suomen Historiallisen Seuran puheenjohtaja, prof. Kimmo Katajala

Eino Jutikkala –luento: prof. Pertti Haapala, *Väinö Linna - toisen tasavallan Topelius?*

Lounastauko

12.30–14.00 RYHMÄT

1. Uusia näkökulmia sodan historian tutkimukseen
2. Kansakunta kuvissa
3. Kasvatuksen ja koulutuksen historiaa keskiajalta nykypäivään

Kahvitauko

14.30–16.30 RYHMÄT

4. Matkailija rajoja kokeilemassa – Matkailun historiaa
5. Mainonnan historiaa
6. Kokemuksia ainereaalista

Sunnuntai 29.10.2006

9.30 HYOL:in vuosikokous

10.30–12.00 RYHMÄT

7. Vähemmistöjen historia Suomessa
8. Mitä historia ja historiallinen romaani kertovat tänään vuodesta 1918

Kahvitauko

12.30–14.00 EUROOPPA-Paneeli

TERVETULOA!

Professori Matti Klingen lausumat muistosanat ma 27.2.2006.

IN MEMORIAM

Professori, filosofian maisteri ja tohtori Martti Adolf Ruutu kuoli viime huhtikuun kahdeksantena päivänä. Hän oli Suomen Historiallisen Seuran tutkijajäsen vuodesta 1946 ja Seuran esimies vuoden 1950–1951.

Martti Ruutu, vuoteen 1935 Ruuth, viittasi useissa yhteyksissä mielellään isäänsä, jonka kaimaksi hänet oli syntyessään 1910 ristitty. Kirkkohistorian professori Martti Ruuth oli hänkin Suomen Historiallisen Seuran tutkijajäsen ja pitkään Seuran johtokunnan jäsen sekä merkittävä aatehistorian tutkija. Isä oli kyllä vihitty papiksi, mutta ei toiminut papinvirassa vaan oli yli neljännesvuosisadan oppikoulunopettajana ennen professoriksi tuloaan. On ilmeistä, että isä vaikutti sekä tutkijana ja koulu- ja yliopistomiehen esikuvana että myös kristillis-sosiaalisen asenteensa ja toimintansa kautta. Perhepiirin kautta Martti Ruutu oli lähellä muuta akateemista maailmaa, kuten savolaisia kesänaapureitaan Brotheruksia. Professori K. R. Brotherus oli Yliopiston rehtori Martti Ruudun aktiivisena nuoruudenaikana. Tämä kannattaa mainita siksi, että Brotherus joutui koko rehtoraatinsa ajan taistelemaan AKS-ylioppilaiden fanatismia vastaan. Ruutu puolestaan korosti, ettei hän voinut päästä vaikuttamaan osakunta- ja ylioppilaskuntamaailmassa, koska hän ei kuulunut valtaa pitävään AKS-puolueeseen. Ainoa osakuntatehtävä, johon hän kelpasi, oli Savolaisen Osakunnan Laulajien johtajuus. Tätä tehtävää hän sitten puolestaan hoitikin 28 vuotta.

Ruutu olisi kyllä halunnut ja soveltunut akateemisen maailman luottamustehtäviin. Itse hän mainitsee tutkijanuraansa luonnehtiessaan ensimmäiseksi koulutaustansa, Suomalaisen Normaalilyseon klassillisen linjan. Sen roomalainen eetos johti useiden vuosikymmenten ajan monia entisiä oppilaita ensin akateemisen maailman ja sittemmin muun yhteiskunnan vastuullisiin tehtäviin. Myös Martti Ruutu löysi yliopistomaailmasta AKS:n ylivallasta vapaan kentän, traditionaalisen fennomaanikuoron Ylioppilaskunnan Laulajat, jonka puheenjohtajana hän oli 1930-luvun keskivaiheilla, ja hän pysyi koko ikänsä leimallisena Y.L.:n miehenä. Musiikilla, nimenomaan kuorolaululla, oli keskeinen osa hänen elämässään.

Normaalilyseon ja Y.L:n konstrukttiivisen fennomanian traditiot ja toisaalta AKS-läinen fascistoidinen radikalismi viittasivat suoraan siihen aikakauteen, josta Ruutu sitten julkaisi väitöskirjansa ja ainoan laajemman tutkimuksensa, *Savo-Karjalaisen osakunnan historian* ajanjaksolta 1857–1887. Hän on itsekin huomauttanut siitä oman ajan ja tutkittavan ajan analogiasta, joka on havaittavissa yhtäältä KPT-läisen ja AKS-läisen radikaalifennomanian ja toisaalta ”moderaattien” välillä. Rinnastus auttoi Ruutua ymmärtämään, että aatehistoriassa aika yleinen jonkin aatesuunnan äänekkään äärisuuntauksen liiallinen korostaminen ja usko jonkinlaiseen kehityksen suoraviivaisuuteen antaa virheellisen kuvan sekä aatteesta että aikakaudesta.

Osittain valaisevassa, joskin osittain myös huvittavassa kirjoituskokoelmassa *Miten meistä tuli historian tohtoreita* (sellaista oppiarvoa kuin ”historian tohtori” ei tosin ole olemassa Suomessa, Venäjällä kylläkin) Ruutu kuvaa ryhtymistään akateemisen maailman aatehistorioitsijaksi eräänlaisen sattuman seuraukseksi, Heikki Wariksen hänelle kadunkulmassa heittämän ehdotuksen tulokseksi (M. Ruutu: ”Kuulehan, mitä jos ryhtyisit kirjoittamaan Savo-Karjalaisen osakunnan historiaa”. In: *Miten meistä tuli historian tohtoreita*. toim. P. Tommila 1998.) On kuitenkin hyvin ilmeistä, että jolleivät Waris ja Ruutu olisi tavanneet kadulla, Waris olisi ottanut muulla tavalla yhteyttä Ruutuun etsiessään nuorta – savolaista! – historianutkijaa, joka vapauttaisi hänet koko kyseeseen tulevan ajanjakson 1833–1905 tutkimisesta, mihin hän jo oli sitoutunut. Ruutu ei laajahkossa muistelmakirjoituksessaan mainitse, että samaan aikaan oli tekeillä Pohjalaisen osakunnan historia, jonka erään vaiheen Vilho Helanen 1938 esitti väitöskirjanaan. Sekä Helanen ja Waris että Ruutu olivat saaneet virikkeitä Gunnar Suolahdelta, joka itse eräässä vaiheessa oli aikonut kirjoittaa Ylioppilaskunnan historian ja sitten lähestynyt sitä tematiikkaa viimeisessä teoksessaan, Yrjö Koskisen elämäkerrassa. Tavallaan 1800-luvun aatehistorian harrastus oli siis ilmassa. Ruutu joutui kuitenkin havaitsemaan sen minkä myöhemmätkin nuorison aatteiden tutkijat, että vaikka nuoren tutkijan mielestä hänen syntymäänsä edeltäneet ajat ovat selvästi historiaa, ne ovat edelleen nykypäivää tuon ajanjakson nuorina eläneille ihmisille ja heidän omaisilleen. Kahdeksankymmenluvun ylioppilaita oli 1930-luvulla vielä elossa. Tällaisesta ajallisesta läheisyydestä on tutkimukselle paljon etua, jos tutkija pystyy saavuttamaan informanttiansa luottamuksen mutta samalla säilyttämään aika-aiheistodistajiin lähdekriittillisen etäisyyden.

Savo-Karjalaisen osakunnan historian II osan pääpaino on juuri radikaalifennomanian nousun ja tuhon kuvauksessa ja 1880-luvun uusien suurten eurooppalaisten aatteiden vaikutuksen analyysissä. Näin tutkimus

ankkuroi monien kirjallisten ja yhteiskunnallisten vaikuttajahenkilöiden maailmankuvan nuoruuskokemuksiin. Siten teoksella on luontevasti myös prosopografinen luonne. Kysymys on nimenomaan Helsingin aatteellisesta ja poliittisesta maailmasta. Savo ja Karjala ovat tässä kuvauksessa varsin taustalla.

Osakuntahistorian I ja II osa, Wariksen ja Ruudun kirjat, jälkimmäinen neljänsadan sivun mittaisena, ilmestyivät alkusyksystä 1939 omistettuina seuraavana vuonna vietettävälle Yliopiston neljänsataavuotisriemujuhlalle. Alkulauseessa osakuntien edustajat kertoivat, että kolmas osa, aika vuodesta 1887 Savo-Karjalaisen osakunnan jakoon 1905, jonka Martti Ruutu kirjoittaisi, valmistuisi käsikirjoituksena vielä vuoden 1939 aikana. Ilmeisesti se oli tarkoitus julkaista juhluvuonna 1940. Tätä kolmatta osaa Ruutu ei koskaan saanut valmiiksi, ja se ilmestyi vasta vuosikymmeniä myöhemmin tohtori Veli-Matti Aution kirjoittamana.

Luonnollisesti sota oli se lähin syy, joka katkaisi sekä Savo-Karjalaisen osakunnan historian kirjoittamisen että itse asiassa myös Martti Ruudun varsinaisen tutkijanuran.

Jos Ruutu ei nuorena maisterina päässyt luottamustehtäviin, hän joutui sodan aikana sitä tärkeämpään tehtävään, tarkkailemaan ja johtamaan mielipidevalvontaa ja kansan henkistä huoltoa. Tehtävä vei hänet lähelle maan poliittista johtoa ja tärkeimpiä vastuunkantajia. Tapaamisistaan presidentti Rydin kanssa hän on tehnyt mielenkiintoisesti selkoa sodanaikaisessa päiväkirjassaan. Sen hän sodanjälkeisen epävarmuuden aikana kätki maahan huvilansa lähetyville, ja löysi sen sieltä sitten. Tämä mielenkiintoinen dokumentti ilmestyi kirjana vuonna 2000.

Arvioinnissani Ruudun Jatkosodan päiväkirjasta päädyin korostamaan siinä ilmaista huolta kansan henkisen kestämyksen riittämisestä sodan ratkaisevien lopputaistelujen tullessa, sillä Ruutu oli aivan oikein vakuuttunut siitä, että sota ratkaistaisiin suurissa lopputaisteluissa. Loppukoettelemukset ratkaisisivat Suomen tulevaisuuden, rauhanneuvottelut käytäisiin niiden tuloksesta käsin. Olennaista oli kansan ja armeijan moraalit, jota jäyti erityisesti englantilais-ruotsalainen propaganda. Ruudun kannalta, ja pidän sitä perusteltuna, tässä henkisessä kestämisessä nähtäisiin se, mikä oli ollut ja oli suomalaisen sivistyneistön opetus- ja esimerkkipanoksen voima. Sitä oli kansan silmissä ratkaisevasti heikentänyt yhtäältä henkisesti tyhjä AKS-läinen aito- ja suursuomalainen fascistoidinen hurmoksellisuus ja toisaalta englantilais-

ruotsalaisen propagandan ruotsinkielisissä piireissä saama kaikupohja. Päädyin arvioimaan, että Ruudun ajattelu ja tyyli heijastivat mielestäni ”klassillista, uushumanistista, sanoisinko saksalais-roomalaista eli humboldtilaista ajattelua: velvollisuudentuntoa ja patriotismia ilman mitään fanatismia tai paisuttelua, kestävyyttä moraalien avulla, vakaumusta henkisen selkärangan merkityksestä. Näen tässä vanhan oppikoulumme latinantradition voimaa. Miten väärässä ovatkaan ne, jotka luulevat että latinaa luettiin seitsemän vuotta jonkin ’antiikin kulttuurin’ oppimiseksi! Kyse oli ajattelun, formuloinnin ja moraalien harjoituksesta.” (Klinge: *Eurooppaa. Päiväkirjastani 1999–2000*, s. 205–206)

Tähän huolehtimiseen Suomen ja varsinkin sen tulevan sivistyneistön henkisestä kestävyvystä liittyi epäilemättä se, että Ruutu suostui heti sodan jälkeen Savolaisen osakunnan kuraattoriksi, vaikka hän jo oli siihen tavallista vanhempi. Nyt tarvittiin juuri ei-AKS-läistä sosiaalista patriotismia ja samalla sitä yhdessäolojohtajuutta, jota laulajaperinne antoi. Toinen ei-AKS-läinen historioitsija, joka samoin ryhtyi tässä tilanteessa johtamaan ylioppilasnuorisoa suuren osakunnan kuraattorina, oli Eino E. Suolahti. Molemmista tuli näinä vuosina myös dosentteja, ja ainakin minun ylioppilasaikanani kymmenisen vuotta myöhemmin juuri Ruutua ja Suolahtea ihailtiin opettajina ja heitä pidettiin nimenomaisina nuorison ystävinä enemmän kuin muita dosentteja – assistenttejahan ei siihen aikaan vielä ollut.

Sekä Ruutu että Suolahti olivat myös olleet, ja Ruutu oli sitä vielä pitkään, pidettyjä oppikoulunopettajia, mutta hyvin erilaisissa kouluissa, Suolahti omassa vanhassa koulussaan Suomalaisessa Yhteiskoulussa eli niin sanotussa Vanhassa Yhteiskoulussa, Ruutu taas Kallion yhteiskoulussa. Ne kuuluivat molemmat Helsingin viiden yksityisen suomenkielisen oppikoulun ryhmään.

Ei ole mitään syytä epäillä Ruudun kertomuksen todenperäisyyttä hänen ja Heikki Wariksen tapaamisesta kadunkulmassa, tapaamisesta, jonka Ruutu valitsi muistelmakirjoituksensa otsikoksikin. Mutta kertomus ei kerro Ruudun ja Wariksen väleistä mitään muuta kuin että he olivat sinuttelusuhteisia tuttavuuksia. Waris oli Ruutua kymmenisen vuotta vanhempi. Hän oli 1932 saanut filosofian tohtorin arvon ilman juhlallista vihkimistä, mutta Martti Ruutu oli saman vuoden promootiossa vihitty maisteriksi, samoin kuin hänen myöhempi läheinen sodanaikainen työtoverinsa ja ystävänsä Eino Jutikkala, joka vihittiin sekä maisteriksi että tohtoriksi. Waris ja Ruutu olivat Helsingin savolaisperäistä sivistyneistöä, mutta heidän suhteensa oli paljon läheisempi. Kadunkulmassa tai ei, Waris kiinnitti Ruudun myös paljon pitkäaikaisempaan projektiin kuin savokarjalaisten historiaan. Ruudusta tuli 1938, vain 28-vuotiaana,

Kallion yhteiskoulun historian opettaja ja samalla rehtori – Heikki Wariksen jälkeen. Waris oli ollut Kallion yhteiskoulun rehtori vuodesta 1933, jolloin hän oli seurannut siinä tehtävässä tuolloin professoriksi nimitettyä Jalmari Jaakkolaa, Ruudun väitöskirjan preesestä ja opponenttia. Jaakkolan aikana oli valmistunut Yhteiskoulun suuri, komea rakennus, ja pian sen jälkeen rakennettiin naapurustoon Franzéninkadulle Yhteiskunnallisen Korkeakoulun uudisrakennus. Yhteiskunnallisen Korkeakoulun *primus motor* ja rehtori taas oli Martti Ruudun sukulainen, tohtori Yrjö Ruutu, johon ainakin Wariksella oli läheiset suhteet. Yrjö Ruutu ja Heikki Waris olivat syvällisesti kiinnostuneita n.s. yhteiskunnallisesta kysymyksestä eli sosiaalipolitiikasta, ja nimenomaan siihen liittyvästä sivistystyöstä työläiskaupunginosassa. Waris oli ennen Kallion yhteiskouluun tuloaan vuosikymmenen verran kristillis-yhteiskunnallisen settlementtiliikkeen palveluksessa Kalliolan vapaaopiston johtajana. Sekä Yrjö Ruutu että Heikki Waris olivat kumpikin tavallaan niin sanoaksemme porvarillisia sosialisteja, ja Ruutu yritti juuri 1930-luvulla kehittää erityistä ”suomalais-socialistista” ideologiaa ja puoluetta. Naziksi epäillylle Ruudulle ei tahdottu myöntää viisumia Yhdysvaltoihin, jolloin Heikki Waris riensi (1936) kirjoittamaan amerikkalaisille viranomaisille selityksiä, joiden mukaan Yrjö Ruudun ideologia oli aivan muuta kuin saksalaisten (kirje Y. Ruudun kokoelmassa Kansallisarkistossa; ks. M: Klinge, *Vihan veljistä valtiososialismiin* 1972).

Kallion yhteiskoulu oli suuri koulu, joka toimi silloin vielä tyypilliseksi työväenkaupunginosaksi mielletyllä alueella ja rekrytoi sen piiristä. Koulun puitteissa Martti Ruutu ilmensi isänmaallisuuden idealismia, joskus vastoin oppilaidensa kotoaan saamia vakaumuksia.

Sota keskeytti tai vaikeutti Ruudun koulutyötä, ja sodan jälkeen odotti hankala aika. Tilastojen mukaan Kallion Yhteiskoulussa oli lukuvuonna 1944–1945 598 oppilasta ja 16 luokkaa mutta vain 22 opettajaa. Omastakin kokemuksesta voin todistaa, että monien helsinkiläisten koulujen ilmapiiri oli oppilastungoksen, monien kotien suurten vaikeuksien ja ajan epävarmuuden ja pulan vuoksi perin levoton. Voimme kuvitella, että jo fyysisesti imponoiva mutta samalla hyväntahtoinen ja rauhallinen rehtori Martti Ruutu oli noissa oloissa aivan keskeinen vakaustekijä. Koulutyöhön ja koulun henkeen liittyi keskeisesti myös musiikki ja laulu. Erään muistelijan mieleen on jäänyt, että Martti Ruutu omisti kokonaisen tunnin Gandhin muistolle ja Intian kysymyksille, kun tieto hänen murhastaan oli saapunut Suomeen. Toinen muistelee eduskuntavaalien aikaan luokassa pidettyä vaalisimulaatiota. (Lassi Nummen haastattelu 2006)

Vuonna 1953 Ruutu kirjoitti aiheesta *Yhteiskuntaan kasvattaminen* (uudelleenjulk. *Suomen Sana* 18, 1966). Hän sanoo: ”Yhteiskunta ei tarvitse vain sen elämänmuotoja tuntevia ja sikäli arvostelukykyisiä jäseniä. Sen menestys riippuu ratkaisevasti siitä, että näissä on runsaasti aktiivista rakentamisen tarvetta tuntevia, yhteiskunnan tulevaisuudesta omalta osaltaan vilpittömästi vastuuta kantavia jäseniä. Kokemus osoittaa liiankin kouriintuntuvasti, että asioita tunteva yhteiskunnan jäsen ei suinkaan aina silti toimi vastuuntuntoisen kansalaisen tavoin eikä pidä lukua yhteiskunnan menestyksestä.” Näissä sanoissa ja niiden jatkokehittelyssä kuuluu suomalaisen snellmanilaisen sivistyneistön ja latinakoulun ääni, mutta yhtä lailla voisimme niissä kuulla myös Yrjö Ruudun sosiaalista ”energetiikkaa” ja sodanaikaisen isänmaallisuuden sävyjä.

Martti Ruutu oli muiden normaalilyseolaisten tapaan jo nuorena joutunut kosketuksiin opettajanvalmistuksen kanssa, sittemmin hän oli itse auskultoinut ja saavuttanut lehtorinpätevyyden. Koululaitoksen kokonaisuudistuksesta tuli heti sodan jälkeen tärkeä asia, jossa Kouluhallituksen pääjohtajaksi 1945 tulleella Yrjö Ruudulla oli aluksi tärkeä rooli. Martti Ruudun keskeiseksi tehtäväksi tuli opettajankoulutus. Hänestä tuli vuoden 1950 oppikoulukomitean työvaliokunnan puheenjohtaja, ja sitten lukuisien komiteoiden ja myös ammatillisten järjestöjen keskeishenkilö. Vuodesta 1954 hän oli Helsingin väliaikaisen opettajakorkeakoulun rehtori. Opettajakorkeakoulut olivat lähinnä 1940-luvun vastaus kansakoulunopettajapulaan, ja ne toimivat keskikoulupohjaisten seminaarien sijasta ylioppilastutkinnon suorittaneiden oppilaitoksina. Nimen epiteetti ”väliaikainen” viittasi siihen, että opettajanvalmistus kokonaisuutena oli edelleen pohdittavana, Jyväskylässä ja sitten Oulussakin tällainen opettajanvalmistus oli jo sidottu yliopistoon. Helsingissä opettajakorkeakoulu yhdistettiin Helsingin Yliopistoon vasta, kun Ruutu oli ollut sen johdossa kaksikymmentä vuotta. Se muuntui yhdessä kasvatustieteen professuurien kanssa uudeksi tiedekunnaksi, Kasvatustieteelliseksi osastoksi. Tämän uuden osaston ensimmäisenä dekaanina oli vuoden 1975 Martti Ruutu. Hän oli saanut professorin arvonimen 1962.

Opettajakorkeakoulun vuosikymmeninään Martti Ruutu vaikutti satojen tulevien opettajien ajatus- ja arvomaailmaan. Tämä toiminta ansaitsisi tulla tieteellisen tutkimuksen kohteeksi.

Historian ohella Martti Ruutu vaikutti kahden läheisen tieteenalan tieteellisten seurojen piirissä. Toinen niistä oli Kirkkohistoriallinen Seura, jossa hän jo nuorena toimi piispa Gummeruksen apulaisena ja sittemmin johtokunnan jäsenenä. Kasvatusopillisen yhdistyksen puheenjohtajaksi hän tuli 1961. Tämä yhdistys osallistui aktiivisesti 1960-luvun kasvatustieteiden ja kulttuuridebattiin, ja

sieltä käsin lähti aloitteita, kuten idea erityislukioista, joita sitten perustettiin nimenomaan Savoan ja musiikin alalle. Ruutu oli Savonlinnan taidelukion johtokunnan ensimmäinen puheenjohtaja ja Kuopion musiikkilukion varapuheenjohtaja. Samalla häneltä riitti energiaa myös yliopistonopettajien pedagogisen valmennuksen edistämiseen.

Ruutu ylläpiti suhteita akateemiseen maailmaan kuulumalla historioitsijapiiriin, jossa jo mainitut Waris, Jutikkala, Eino E. Suolahti sekä sittemmin professorit Pentti Renvall ja Esko Aaltonen sekä arkistoneuvos Aulis Oja (ja myöhemmin professori Jaakko Suolahti) tapasivat säännöllisesti. Yliopistossa hän luennoi 1700- ja 1800-luvun historiaa monina vuosina, hän kirjoitti Suomen historian kouluoppikirjan sekä arvosteluja, j.n.e. Hän toimi useita kertoja myös historian ja kirkkohistorian väitöskirjojen opponenttina.

Saanan päättää tämän muistopuheeni siteeraamalla Ruudun minulle parikymmentä vuotta väittelyni jälkeen lähettämää kirjettä.

Olin käsitellyt suurta poliittista ylioppilasdemonstraatiota, jota vastaväittäjäni Ruutu oli itsekä kuvannut väitöskirjassaan. Olin kuitenkin onnistunut selittämään tapauksen paremmin kuin Ruutu, siitä kuitenkaan huomauttamatta. Hän kommentoi kirjeessään: ”Minäkös tunsin tilaisuuteni suurella T:llä tulleen. Sitaatti väitöstilaisuuden muistiinpanosta: *Opponentti*: Vastaväittäjä antaa Ruudun nukahduksen havaitsemisesta ja paikkaamisesta erinomaisen tunnustuksen tekijälle. – – Samalla totean tässä näkyvän miten tarkastelukulman uusi asettelu on ollut omiaan vetämään ennen käytetystä lähteaineistosta esiin uuden puolen sen sanottavasta.’ *Minun* tilaisuuteni? Saattoiko auditorio olla kokematta ikääntyvän tieteenharjoittajan kypsyimisprosessin todellista läsnäoloa. Ajasta toiseen akateeminen *oratio* ylistää tutkijan tyydytyksen lopullista täydellistymistä hänen itse joutuessaan todistamaan uuden polven varttuneen pystyväksi viemään tieteen saavutuksia eteenpäin, myös joutuen edeltäjän erehdyksiä oikomaan, puutteita täydentämään, näkökulmia tarkistamaan jne. jne. No, tällä kertaa minun oli helppoa suorittaa pisteiden keruuni aivan aitoa tutkijan tyydytystä tuntien. Mitään työläästi nielaistavaa saati katkeran makuista ei tullut tarjolle.”

Ruutu puhuu siis nöyryydellä omasta ”kypsyimisprosessistaan” ja korostaa nimenomaan asemaansa opettajana, ja tähdentää ihannettaan tiedon ja sivistyksen jatkumisesta ja täydellistymisestä. Samalla siitä välittyi opettajan isällinen huolenpito ja rohkaisu. Professori Martti Ruutu oli esikuvallinen opettaja ja ihminen.

Toiminnanjohtajan tervehdys

Hyvät seuran jäsenet,

Kevään *raja*-esitelmät ovat olleet mielenkiintoisia ja tuoneet erilaisia näkökulmia rajan käsitteeseen. Teema jatkuu syksyllä siirtyen abstraktimpiin rajoihin, sarjan aloittaa prof. Christian Krötzl ma 25.9. Kuukauden viimeisenä maanantaina pidettävien esitelmien lisäksi syksyille tulee to 9.11. vuosipäiväesitelmä sekä *Historian Päivät* la-su 28.-29.10.2006 teemanaan *Uudet menneisyydet*.

Seminaari *Heimoveljeyttä vai halpoja hintoja* eli Tuglas-seuran kanssa yhdessä järjestetty seminaari Suomen ja Viron matkailusta antoi selkeän käsityksen poliittisen tilanteen vaikutuksesta myös matkailun kehitykseen. Vilkkaat ylioppilaiden väliset kontaktit ennen toista maailmansotaa lähes katosivat neuvostovalan aikana, mutta ovat nyt jälleen muodostuneet tärkeäksi osaksi osakuntien toimintaa. Matkailu eli vapaa-ajan vietto muualla kuin kotosalla on muuttunut eliitin harrastuksesta kaikkia kansankerroksia läpäiseväksi toiminnaksi ja Virolla on vankka asema suomalaisten matkakohteena. Suomi on nykyään melko houkutteleva virolaisturisteille, mutta enenevässä määrin Suomi joutuu kilpailemaan muiden maiden kanssa; halvat lennot ovat nostaneet mm. Saksan asemaa matkailun kohteena.

J.V. Snellmanin juhluvuoden kunniaksi on kesällä monenlaista ohjelmaa tarjolla seminaareista rock-tapahtumiin, niihin voi tutustua internetissä (osoitteessa www.snellman200.fi , lokakuussa seminaari Snellman ja Venäjä www.venajaseura.com/snellman/). *Historian merkkihenkilöitä* käsitellään kriittisesti Historian Kesäseminaarissa 19.-21.6. Lahden kansanopistossa, jossa on myös majoitus (lisätietoja, www.lahdenkansanopisto.fi puh 03-878 1188).

Suomalaiseen kesään kuuluu olennaisesti kulttuuriohjelma, jota on kiitettävästi tarjolla ympäri maata. Kesämatkailu Suomessa on miellyttävää ja antoisaa. Erityisesti suosittelen Mänttää, jonne Gösta Serlachiusten taidekokoelmien lisäksi tuli pari vuotta sitten moderniin henkeen suunniteltu G.A. Serlachiuksen museo, joka havainnollistaa alueen teollisuushistoriaa.

Kaupunki on ottanut rohkeasti haasteekseen hakea Euroopan kulttuuripääkaupungin asemaa vuodeksi 2011 (lisää aiheesta www.mantta.fi). On varmasti syytä mennä katsomaan, onko Mänttä niin kulttuurihenkinen, että ansaitsee tämän arvon. Onko kulttuuria vaalittu Mäntässä ja siihen panostettu – monet vanhat kulttuurisesti rikkaat kaupungit ovat kaunista vanhaa rakennuskantaansa taloudellisten etujen nimessä tuhonneet. Tosiasia on, että kulttuuripääkaupunki 2011 hakijoista Turku ja Mänttä edustavat ääripäitä: joiden mielikuvat ovat täysin erilaisia...

Kuten pääkirjoituksessa kerrottiin, seuraava suurhanke *Kasvatuksen ja koulutuksen historia Suomessa* on käynnistynyt. Analyysi ja synteesi suomalaisen yhteiskunnan muotoutumisesta tietoyhteiskunnaksi ja sen juurista on kunnianhimoinen kolmen niteen hanke, josta tulee varmasti yhtä tarpeellinen perusteos aiheesta kuin *Suomen maatalouden historiasta* tuli pari vuotta sitten. Hanke kestää viisi vuotta ja vaatii toimittajiltaan pitkäjännitteisyyttä. Juuri tällaiset kansallisesti merkittävät hankkeet kuuluvat mielestäni Suomen Historiallisen Seuran tehtäviin ja saavat minut tuntemaan, että seurassa työskenteleminen ja seuran jäsenyys, mikä luonnollisesti on tärkeä tuki seuran toiminnalle, ovat merkittäviä asioita paitsi itsen niin myös suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurielämämme kannalta.

Toimistossa ei ole päivystystä 15.6.-15.8.2006, joskin käyn silloin tällöin lukemassa postia. Tämän lehden mukana tulee jäsenmaksulappu niille, joilla on tämän vuoden maksu maksamatta. Pyydän, että hoidatte asian pikaisesti.

Näin kesän kynnyksellä haluan toivottaa kaikille kaunista suvea sekä mielenkiintoisia ja rentouttavia luku- ja lomahetkiä. Varsinainen loma-aika on useille lyhyt ja toivotan rohkeutta siirtyä kesätunnelmiin myös arkena: työn jälkeen voi mainiosti mennä piknikille nauttimaan valoisasta illasta; viikonloppuisin sää ei aina ole auvompi, kuten Rautavaarakin laulaa: ”Sunnuntaina sataa aina...”

Iloisia kesäpäiviä, tavataan viimeistään syksyllä!

Tieteiden talolla, Snellmanin päivän aattona 2006,

Julia Surman
shs@histseura.fi

**Suomen Historiallisen Seuran
raja- esitelmäsarja**

Ma 25.9.2006 klo 18

Professori Christian Krötzl:

***Fines terrae.* Maailman ääret ja
etäisyyden suhteellisuus keskiajalla**

**Tieteiden talo, Kirkkokatu 6 Helsinki
Vapaa pääsy.**

Tervetuloa!

**Historian Ystävain Liiton kesäretkelle
la 10.6.2006**

Loimaa-Urjala suunnalle on vielä muutamia paikkoja.
Retkellä käydään maatalousmuseo Sarkassa, ja kuljetaan Väinö Linnan reitti
Urjalassa yms.

Lähtö Helsingistä Senaatintorilta klo 8.00 ja paluu illalla noin klo 20. Hinta
50 euroa (sis pääsymaksut ja lounaan). Ilmoittautumiset: Julia Burman
shs@histseura.fi tai 09-228 69 351 ke 16-17, to 10-12.